

DOĞU ADIĞE (KABARDEY) ALFABESİ /

EAST ADYGHE (KABARDIAN) ALPHABET

Kitap Harfi	El Yazısı	Türkçe Okunuşu	Örnek Kelimeler
А а	А а	A (uzun)	адакъэ horoz; адэ baba; ар о; абдж сам; ауэ fakat; ахьшэ para
Э э	Э э	A-E arası	экзамен sınav; анэ anne; банэ diken; мэжэлІэн acıkmak
Б б	Б б	B	бэ çok, bol; бажэ tilki; бзу kuş; бзэ dil; бжэ kapı; бжьэ arı
В в	В в	V	вагьуэ yıldız; вакьэ ayakkabı; вы öküç; вэн kaunamak
Г г	Г г	İnce Ğ	гын barut; гьбзэ beddua; гыз inleme; жьг ағас; льягэ yüksek
ГУ гу	ГУ гу	GU	гу kalp; гугьэ umut; гушэ beşik; джэгу düğün, oyun; нэгу yüz
Гь гь	Гь гь	Kalın Ğ	гьэ yıl; гьатхэ ilkbahar; гьэр esir; гьыбзэ ağıt; гьын ağlamak
Гьу гьу	Гьу гьу	Kalın ĞU	гьуджэ ауна; гьунэгьу komşu; гьуэгу yol; гьушІ demir
Д д	Д д, g	D	дэ biz; seviz; дыдж аси; дахэ güzel; дыгьэ güneş; дагьэ yağ
Дж дж	Дж дж	C	джанэ gömlek; джэд tavuk; джэдыкІэ yumurta; джэду kedi
Дз дз	Дз дз	DZ	дзэ diş; ordu; дзыгьуэ fare; дзын atmak; бадзэ sinek
Е е	Е е	E, YE	e kötülük; езы kendi(si); емькІу аур, uygunsuz; ефэн içmek
Ё ё	Ё ё	YO	(Sadece Rusça sözcüklerde) ёлк yılbaşı çamı
Ж ж	Ж ж	J	жей уьку; жэм inek; жэщ gese; жьжьэ uzak; жэн koşmak
Жь жь	Жь жь	Kalın J	жьэ ağız; жьакІэ sakal; жьауэ gölge; жьы yaşlı, eski; rüzgar
З з	З з	Z	зы bir; закьуэ yalnız, tek; зауэ savaş; захуэ doğru; мазэ ay
И и	И и	İ, Yİ	ин büyük; и sekiz; из dolu; ильэс yıl; иджы şimdi; икли ve
Й й	Й й	Y	бей zengin; дэжьей fındık; бий düşman; йофэ içiyor
К к	К к	K	класс sınıf; компот komposto; кино sinema; кран vinç; musluk
Ку ку	Ку ку	KU	куэд çok; куэ kalça, but; куу derin; курыт orta; хьэку fişin
КІ кІ	КІ кІ	Sert Ç	кІыхь uzun; кІэ kuyruk; son; кІапэ ip; пкІэльей merdiven
КІу кІу	КІу кІу	Sert KU	кІуашІэ güç, kudret; кІуэцІ iç; кІуэн gitmek; щакІуэ avcı
Кь кь	Кь кь	Kalın K	кьабзэ temiz; кьыр kayalık; кьафэ dans; кьэкІуэн gelmek

Къу къу	<i>Къу къу</i>	Kalın KU	къуэ oğul; къуажэ köy; къуэш erk. kardeş; мэкъу ot
Кхъ кхъ	<i>Кхъ кхъ</i>	Kalın K	кхъэ mezar; кхъылэ lütfen; кхъапIэ керек; mezar yeri
Кхъу кхъу	<i>Кхъу кхъу</i>	Kalın KU	кхъухъ gemi; кхъуэ domuz; кхъуей реунir; шIакхъуэ ekmek
Л л	<i>Л л</i>	L	лы et; лэгъун kazan; лэч boya; лэныстэ makas; мыл buz
Ль ль	<i>Ль ль</i>	LH	лбы kan; лъашэ toral; лъэпкъ soy; halk; лъакъуэ ауак
ЛI лI	<i>ЛI лI</i>	Sert LH	лIы adam; koca; лIыкIуэ elçi, aracı; лIэн ölmek; плIы dört
М м	<i>М м</i>	M	мафIэ ateş; мэл koyun; мэз orman; мащIэ az; мывэ taş
Н н	<i>Н н</i>	N	нэ göz; нобэ bugün; нысэ gelin; yenge; нашэ salatalık; нэф kör
О о	<i>О о</i>	O	оперэ opera; офицер subay; бо ahır; сокIуэ gidiyorum
П п	<i>П п</i>	P	псы su; пэ burun; псэ can; ruh; пхъэ odun; пэж doğru
ПI пI	<i>ПI пI</i>	Sert P	пIэ yatak; пIалъэ süre; пIащэ iri; лъапIэ rahalı; deđerli
Р р	<i>Р р</i>	R	радио radyo; рецепт reçete; рентген röntgen; иджыри henüz
С с	<i>С с</i>	C	сэ ben; bıçak; сымаджэ hasta; сабэ toz; сыт ne; саугъэт hediye
Т т	<i>Т т</i>	T	тхъэ tanrı; тебэ tava; тху beş; тхыль kitar; тхъэкIумэ kulak
ТI тI	<i>ТI тI</i>	Sert T	тIы коç; тIэкIу biraz; тIу iki; тIорысэ eski, yaşı; нтIэ evet
У у	<i>У у</i>	U, VU	унэ ev; уэ sen; уэщ balta; уэс kar; уэшх yağmur; уэрэд şarkı
Ф ф	<i>Ф ф</i>	F	фэ siz; deri; фыз kadın; фошыгъу şeker; фо bal; фоч tüfek
ФI фI	<i>ФI фI</i>	Sert F	фIыцIэ siyah; фIы iyi; фIей kirli; фIанэ çара; IэфI tatlı
Х х	<i>Х х</i>	İnce H	хы altı; deniz; хадэ bahçe; хабзэ âdet; хэт kim; хэку vatan
Ху ху	<i>Ху ху</i>	İnce HU	хуабэ sıcak; хужь beyaz; хуэдэ gibi; хугу darı; нартыху misir
Хь хь	<i>Хь хь</i>	H	хьэ körek, agra; хьэку fırtın; хьэщIэ misafir; хьэуэ hayır
Хь хь	<i>Хь хь</i>	Kalın H	хьыджэбз genç kız; хьыдан bez; хьарбыз karpuz; хьы ağ
Хьу хьу	<i>Хьу хьу</i>	Kalın HU	хьу erkek; хьурей yuvarlak; хьупIэ otlak; шыпхьу kızkardeş
Ц ц	<i>Ц ц</i>	TS	цы үn, tüy; цыжьбанэ kirpi; цей çerkeska; щхьэц saç
ЦI цI	<i>ЦI цI</i>	Sert TS	цIэ ad; bit; цIыху insan; цIыкIу küçük; цIыв böcek; пцIы yalan
Ч ч	<i>Ч ч</i>	Ç	чэф sarhoş; чэзу sıra, zaman; чыцI oğlak; тепщэч tabak
Ш ш	<i>Ш ш</i>	Ş	шы at; шэ süt, kurşun; шынэ korku; шыд eşek; шхыIэн yorgan
ШI шI	<i>ШI шI</i>	Sert Ş	шIалэ delikanlı; шIыIэ soğuk; шIыхуэ borç;

			щIагъ alt;щцIы on
Щ щ	Щ щ	Kalın Ş	щы үç; щэ 100; иç уағи; щынэ kuzu; щхьэ бағ; шабэ yumuşak
Ъ ъ	Ъ ъ	Sertl. İş.	гъ, къ, хъ
Ы ы	Ы ы	I	ыхь! (<i>aci ünl.</i>)ah!; ыхьы (<i>onay ünl.</i>) hı-hı; ыIы ı-ı; мыр bu
Ь ь	Ь ь	Yum. İş.	жь, хь
Ю ю	Ю ю	YU	Юсуф Yusuf; Юныс Yunus; плюс artı
Я я	Я я	YA	ябгэ zalım, hain; ятIэ toprak; яжэ küл
І і	І і	Keskin İş.	Iей çirkin; Iэ el; Iыхьлы akраba; Iыгьын tutmak; пыIэ şarka
Іу іу	Іу іу	Keskin U	Iуданэ iplik; Iуэху iş; Iугьуэ duman; Iупэ dudak; щIыIу düğme

ALFABENİN BAZI ÖZELLİKLERİ

- Türkçe harfler Adıgece sesleri tam olarak karşılamadığından, alfabeyi öğrenmek için en iyi yöntem, dili bilen birine kelimeleri söyleterek sesleri telaffuz etmeye çalışmaktır.

- Y harfi, bazı sessiz harflerle birlikte (гу, гьу, ку, кIу, кьу, кхьу, хьу) kelime sonlarında yarım okunur. Bu nedenle bunlar ayrı harf olarak kabul edilmişlerdir.

- Yabancı kökenliler dışında э (e), к (k), о (o), р (r), ы (ı) harfleri ile kelime başlamaz.

- E (E) ve İ (İ) harfleri kelime ve hece başında YE ve Yİ olarak okunur.

- Y (U) harfi kelime ve hece başında VU olarak okunur.

- Э harfi, e ile a arası, ama daha çok a'ya yakın bir ses olarak okunur.

- Alfabede harf olarak kabul edilen, ancak ses karşılığı olmayan ve sadece diğer harflerle birlikte kullanılan üç işaret vardır:

- 1- Sertleştirme işareti (Ъ) г, к, л, х harfleriyle birlikte kullanılır (гъ, къ, лъ, хъ), bu harflerin daha sert ve kalın okunmalarını sağlar.

- 2- Yumuşatma işareti (Ь) ж ve х harfleriyle kullanılır (жь, хь) ve daha kalın okunmalarını sağlar.

- 3- Keskinleştirme işareti (І) sessiz harflerden sonra kullanılır (кI, лI, пI, тI, фI, цI, шI) ve harfin daha keskin (sert) okunmasını sağlar. Sesli harflerden ise önce kullanılır (Ia, Iэ, Ie, Iи, Iы, Iу); Arapçadaki hemzenin işlevini görür (neş'e, Kur'an v.b.).

- Yazı ve edebiyat diliyle Türkiye'de konuşulan ağız arasında bazı ses değişiklikleri görülmektedir:

➤ дж → г

джанэ → ганэ; джэд → гэд; джэду → гэду

➤ кI (Sert çe) → (Sert ke)

кЫХЬ (ç'ih→ k'ih); кIэ (ç'e→ k'e); кIапсэ (ç'apse→ k'apse)

➤ ч → к

чэф – кэф; чэзу → кэзу; чыцI → кыцI; тепщэч → тепщэк

Hazırlayan: Murat PAPŞU